

Prikaz knjige
Carminati Lucia, *Seeking Bread and Fortune in Port Said: Labor Migration and the Making of the Suez Canal, 1859-1906*

Oakland, California: University of California Press, 2023., 338 str.

DOI: <https://doi.org/10.11567/met.2025.15>

Grandiozni građevinski pothvati u prošlosti su, kao i danas, stvarali potrebu za zapošljavanjem velikog broja radnika. Pritom je radnu snagu činilo dijelom domaće stanovništvo, koje je radi zaposlenja migriralo na male udaljenosti, dok se zbog nedostatka domaćih ljudskih resursa dio radnika uvezio iz inozemstva. Jedan takav građevinski pothvat, koji je u drugoj polovici 19. stoljeća privukao brojne imigrante iz Europe, uključujući i one s područja današnje Hrvatske, bio je izgradnja Sueskog kanala. Realizacija tog velikog infrastrukturnog projekta bila je rezultat rada mnogih „malih ljudi“ nastanjenih u Port Saidu, gradu radnika na izgradnji Sueskog kanala, utemeljenom 1859. godine u sjeveroistočnom Egiptu, na obali Sredozemnog mora. Lucija Carminati je svojom knjigom *Seeking Bread and Fortune in Port Said: Labor Migration and the Making of the Suez Canal, 1859-1906*, objavljenom 2023. godine u Oaklandu pod nakladom University of California Pressa, upravo tim „malim ljudima“ dala zasluženno mjesto u povijesnom pamćenju.

Autorica je u uvodnom poglavlju (str. 1–24) dala povijesni presjek razdoblja koje je prethodilo osnivanju Port Saida i početku izgradnje Sueskog kanala. Nakon što se osvrnula

na dotadašnja istraživanja egipatske povijesti i imigracija u Egipat u 19. stoljeću, objasnila je metodologiju istraživanja i navela institucije koje su joj omogućile korištenje arhivskih vrela o useljenicima u Port Said. Koristeći se dokumentima iz raznih arhivskih ustanova, kao što su, primjerice, Egipatski državni arhiv (*Dar al-Watha'iq al Qawmiyya*) u Kairu, Arhiv svijeta rada (*Archives du Monde du Travail*) u francuskom gradu Roubaixu, gdje se čuvaju arhivske serije Društva za Sueski kanal, i Nacionalni arhiv u Kewu, u Londonu (*National archive in Kew-London*), autorica je obradila brojne aspekte imigracije te povijesno-demografskog i društvenog razvoja u Port Saidu u razdoblju od 1859. do 1906. godine.

Prvo poglavlje, „A Universal Meeting Point on the Isthmus of Suez“ (str. 25–70), obrađuje inicijalne korake u realizaciji projekta i prati teške životne prilike imigranata u Port Saidu na početku izgradnje Sueskog kanala. Egipatska vlada je 1854. godine dala Ferdinandu de Lessepsu dopuštenje za osnivanje tvrtke koja će provesti izgradnju kanala. Izgradnja je započela 1859. godine, a od tada su migranti iz raznih krajeva Mediterana pristizali u Port Said u potrazi za poslom. U početku su većinu radnika činili Egipćani, no ubrzo su se u grad počeli doseljavati i migranti iz drugih dijelova Osmanskog Carstva te s područja Apeninskog poluotoka, Francuske i Habsburške Monarhije, naročito iz Slavonije i Dalmacije. Carminati je veliku pažnju posvetila prisilnom radu egipatskih radnika u razdoblju od 1861. do 1864. godine. Obradila je težak život radnika u Port Saidu koji su

stanovali u neadekvatnim uvjetima, radili na visokim temperaturama te se suočavali s brojnim zdravstvenim problemima, poput pothranjenosti i infekcije zaraznim bolestima. Autorica je u ovom poglavlju posvetila zaslužnu pažnju uloži žena i djece u izgradnji Sueskog kanala te stvaranju obiteljskih zajednica među imigranti-ma u Port Saidu.

Lucia Carminati se u drugom poglavlju (str. 71–113) usredotočila na mogućnosti zapošljavanja doseljenika u Port Saidu u drugoj polovici 1860-ih godina. Tada se prestalo s praksom egipatskog prisilnog rada, a na izgradnji Sueskog kanala uglavnom su radili europski radnici. U Port Saidu otvarala su se brojna radna mjesta koja su privlačila migrante iz raznih krajeva Europe. Ondje su se zapošljavali ne samo građevinski inženjeri i radnici, već i razni službenici, trgovci, računovođe, mjenjači novca, geodeti, kovači, klesari, zidari, kondukteri, nosači, liječnici, itd. Autorica se detaljno osvrnula i na poslovne prilike za žene, koje su se u migracijskom određenju mogle ostvariti, između ostalog, kao učiteljice, primalje i medicinske sestre. Također, opisuje etničke i rase odnose među doseljenicima te objašnjava utjecaj egipatske vlade i francuskog Društva za Sueski kanal na stanovništvo Port Saida.

U trećem poglavlju (str. 114–152) autorica se posvetila analizi života useljeničkog stanovništva u Port Saidu u razdoblju između puštanja u promet Sueskog kanala 1869. i britanske okupacije Egipta 1882. godine. Otvaranje kanala stvorilo je problem viška radne snage u gradu. Mnogi imigranti, koji su do tada imali uglavnom sigurna primanja, ostali su bez

posla i suočavali su se s nemogućnošću zaposlenja, a u takvim je uvjetima zabilježen porast kriminala u gradu. No, unatoč smanjenim prilikama za zaposlenje, imigracija u Port Said nastavila se i u ovom razdoblju. Carminati istražuje pokušaje egipatskih vlasti, konzularnih predstavnika i dužnosnika Društva za Sueski kanal za uspostavljanjem nadzora nad prometom putnika i robe kroz Port Said. Također, istražuje policijske metode i mehanizme sustava protjerivanja neposlušnih i problematičnih stanovnika iz grada koji često nisu bili efikasni te nisu mogli dovesti do potpunog reda i mira na području Sueskog kanala.

Četvrto poglavlje (str. 153–194) obrađuje svakodnevicu i kulturni život imigranata u Port Saidu 1880-ih i 1890-ih godina. U gradu su tada djelovali razni ugostiteljski i drugi objekti, koji su bili središta društvenog života useljeničkog stanovništva, poput krčmi, kavana, javnih kuća, kupališta i sl. Kulturno-zabavna scena u Port Saidu bila je prilagođena različitim potrebama i različitom imovinskom stanju stanovnika i putnika koji su ondje navraćali. Autorica istražuje razne oblike društvenog života i dokolice u toj izrazito prometnoj multikulturalnoj sredini.

U zaključnom poglavlju (str. 195–205) Carminati objašnjava zašto je odabrala razdoblje od 1859. do 1906. godine za svoje istraživanje. Port Said je od svog osnutka 1859. postao važno migracijsko odredište, a nakon otvaranja Sueskog kanala 1869. godine zauzeo je značajno mjesto u svjetskom trgovačkom prometu. Unatoč tome, u kolektivnoj percepciji doživljavalo ga se kao grad koji je odvojen i izoliran

od unutrašnjosti Egipta. Ta prometna izolacija prestala je 1906. godine izgradnjom uskotračne željezničke pruge koja je povezala Port Said s egiptaskom unutrašnjosti.

Knjiga Lucije Carminati u četiri tematska poglavlja obrađuje značajne demografske i socioekonomske promjene u Port Saidu, dovodeći ih u uzročno-posljedičnu vezu s odnosima između različitih institucija vlasti koje su ondje nastojale ostvariti svoje financijske interese. Autorica je analizirala unutarnje i vanjske migracije, životne prilike imigranata, mogućnosti zapošljavanja, društveni život,

svakodnevicu i brojne druge teme relevantne za povijest imigracija u Port Said. Utemeljena na raznovrsnoj arhivskoj građi prikupljenoj u više arhivskih ustanova u svijetu, knjiga *Seeking Bread and Fortune in Port Said* predstavlja vrlo uspješan i kvalitetno proveden pokušaj postavljanja „malih ljudi“ u središte povijesnog narativa o jednom značajnom regionalnom i svjetskom prometnom čvorištu.

Stjepan Tot
Sveučilište u Dubrovniku
Branitelja Dubrovnika 41
20000 Dubrovnik
tot.stjepan@gmail.com